

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 330.332

Заєць Ростислав Володимирович

аспірант кафедри фінансів та бізнес-консалтингу

Київського національного університету технологій та дизайну

Zaiets Rostyslav

Postgraduate of the Department of Finance and Business Consulting

Kyiv National University of Technologies and Design

Коваленко Дмитро Іванович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів та бізнес-консалтингу

Київський національний університет технологій та дизайну

Kovalenko Dmytro

Candidate of Economic Sciences,

Associate Professor of the Department of Finance and Business Consulting

Kyiv National University of Technologies and Design

**ФІНАНСУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ПРОЄКТІВ ЯК МОЖЛИВІСТЬ
АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В
УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
FINANCING GREEN PROJECTS AS AN OPPORTUNITY TO
ACTIVATE INVESTMENT ACTIVITIES IN UKRAINE IN THE
CONDITIONS OF POST-WAR RECOVERY**

***Анотація.** Сучасний розвиток економіки України характеризується необхідністю вирішення проблем у сфері управління інноваційною діяльністю при формуванні та реалізації екологічних проєктів, які відіграють важливу роль у забезпеченні досягнення стратегічної мети*

переходу до сталій розвиток економіки країни. Доведено, актуальною є проблема управління інноваційно-інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання, яка пов'язана як з існуючим незбалансованим станом еколого-економічного розвитку в Україні, так і з відсутністю необхідного виробничого попиту на екологічні проєкти, їх неефективною структурою та відсутність інвестиційних коштів. Методи та підходи, які будуть використовуватись, такі як логіко-діалектичний та історичний методи (дослідження теоретичних основ термінів «зелене фінансування» та «проєктне фінансування»); загальнонаукові методи, а саме синтез, аналіз, порівняння, узагальнення (визначення ролі фінансування проєктів у майбутньому економічному сталому розвитку); економічного аналізу та метод статистичного дослідження (для вивчення поточної ситуації фінансового забезпечення в екологічній сфері), багатофакторний аналіз (для дослідження економічної ситуації та розробки подальших рекомендацій через призму різноманітних факторів і ризиків). Визначено, найважливіше завдання забезпечення сучасної економіки необхідними інвестиціями ресурсів у сфері екоінноваційної діяльності суб'єктів господарювання можна вирішити завдяки використанню економічних важелів і стимулів, їх злагодженій взаємодії, чіткій послідовності функціонування в системі ефективних інститутів інноваційної сфери, використанню нових засобів залучення іноземних інвестицій, які відіграють значну роль у співфінансуванні екологічних проєктів і програм в умовах кризи та дефіциту фінансових ресурсів. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на питанні досвіду ЄС проєктного фінансування в екологічній сфері, наприклад, розгляді концептуальних засад, форм і методів фінансової підтримки інвестиційних екопроєктів в ЄС; аналіз принципів основного фінансування кліматичних заходів в ЄС; розробка рекомендацій щодо впровадження досвіду ЄС механізму фінансової підтримки екопроєктів в сучасних умовах в Україні.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, екопроект, сталий розвиток, інновації, ефективність.

Summary. The modern development of the economy of Ukraine is characterized by the need to solve problems in the field of management of innovative activities in the formation and implementation of environmental projects, which play an important role in ensuring the achievement of the strategic goal of the transition to sustainable development of the country's economy. It has been proven that the problem of managing innovation and investment activities of business entities is relevant, which is related to both the existing unbalanced state of ecological and economic development in Ukraine, and the lack of necessary production demand for environmental projects, their inefficient structure, and the lack of investment funds. Methods and approaches that will be used, such as logical-dialectical and historical methods (studying the theoretical foundations of the terms "green financing" and "project financing"); general scientific methods, namely synthesis, analysis, comparison, generalization (determining the role of project financing in future economic sustainable development); economic analysis and the method of statistical research (to study the current situation of financial support in the environmental sphere), multifactorial analysis (to study the economic situation and develop further recommendations through the prism of various factors and risks). It was determined that the most important task of providing the modern economy with the necessary investments of resources in the field of eco-innovation activities of business entities can be solved thanks to the use of economic levers and incentives, their coordinated interaction, a clear sequence of functioning in the system of effective institutions of the innovation sphere, the use of new means of attracting foreign investments, which play a significant role in the co-financing of environmental projects and programs in conditions of crisis and shortage of financial resources. Further research can be focused on the issue of

the EU's experience of project financing in the environmental field, for example, consideration of the conceptual foundations, forms and methods of financial support for investment eco-projects in the EU; analysis of the principles of the main financing of climate measures in the EU; development of recommendations regarding the implementation of the EU experience of the mechanism of financial support for eco-projects in modern conditions in Ukraine.

Key words: *investment activity, eco-project, sustainable development, innovation, efficiency.*

Постановка проблеми. Важливим фактором добробуту та якості життя населення є стан довкілля. Орієнтація виробництва лише на отримання максимального прибутку за рахунок нанесення шкоди навколишньому середовищу, як показує практика, обертається великими збитками не лише для виробництва, а й для суспільства в цілому. Такі збитки виникають через природні та техногенні катастрофи, погіршення навколишнього середовища та зміни клімату в цілому.

Війна в Україні становить серйозну загрозу глобальному екологічному управлінню, зокрема щодо захисту навколишнього середовища та збереження біорізноманіття. За даними Міністерства охорони навколишнього середовища та природних ресурсів [1], приблизно 30 відсотків заповідних територій країни, що охоплюють 3 мільйони акрів, були розбомблені, забруднені, спалені або вражені військовими маневрами. Багато промислових підприємств пошкоджені або покинуті; зруйновані каналізаційні споруди виливають свій вміст у річки; пошкоджені трубопроводи заповнюють заболочені території нафтою; токсичний військовий брухт розкидається по всій землі. Розширення «зеленого» фінансування в Україні сприятиме вирішенню нагальних проблем, викликаних війною до додаткових популярних у всьому світі

проблем, таких як погана система утилізації відходів, забруднення повітря автомобільним сміттям, зміни клімату тощо.

Розширення ринку зелених фінансів спрямоване на фінансове забезпечення економіки сталого розвитку, що передбачає вирішення комплексу екологічних ризиків, підвищення рівня енергоефективності економіки, покращення показників соціального розвитку, покращення якості існуюча система управління на всіх рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відокремимо найбільш значимі наукові публікації українських вчених у предметній області.

Назаренко С. та Колесник Д. запропоновані практичні напрямки вдосконалення інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні як важливої складової розвитку національної економіки, особливо на час воєнного стану, та, у часи післявоєнної відбудови економічної системи держави, що завжди виступатиме об'єктом пильної уваги науковців і основних суб'єктів інвестиційної діяльності в Україні та за її межами, враховуючи глобальний характер розвитку міжнародних торговельних зв'язків у світовій економіці [2].

Луньова Т. С. проаналізувала заходи, що здійснюються урядом для підвищення зайнятості, зокрема: введення податкових пільг для фізичних осіб-підприємців; розроблення програми релокації підприємств; реалізація проєкту «Робота»; затвердження нового порядку надання компенсацій роботодавцям за працевлаштування окремих категорій зареєстрованих безробітних [3]. Авторка зробила висновок про те, що у післявоєнний період необхідною є розробка Стратегії відновлення та стабілізації вітчизняного ринку праці [3].

Макалюк І. В., Кашпуренко Т. О. та Баранніков М. О. вивчили досвід інвестиційної практики щодо капітальних інвестицій в аграрний сектор з 2014 року та обґрунтовано передумови поживавлення інвестиційної активності з метою післявоєнного відновлення та розвитку [4]. Автори

визначили перспективи подальших наукових досліджень у напрямку виявлення потенційних резервів відновлення підприємств аграрного сектору у післявоєнний період [4].

Кравченко М. та Павленко Т. виокремили сильні сторони та переваги інвестування у вітчизняні підприємства для зменшення наслідків російської воєнної агресії [5]. Незважаючи на те, що Україна продовжує свої зусилля з повернення окупованих Росією територій, український уряд та країни-союзники, а також міжнародні фінансові інституції та аналітичні центри в усьому світі планують управління та фінансування її відновлення протягом місяців одразу після війни та її довгострокову реконструкцію та модернізацію [5].

Огренич Ю. О. обґрунтувала доцільність управління та удосконалено механізм управління інвестиційно-інноваційною діяльністю промислових підприємств, який включає взаємопов'язані елементи, дозволяє визначити послідовність здійснення управління, особливості організації інвестиційної та інноваційної діяльності, підвищити ефективність даних видів діяльності, управляти ризиками, формувати та приймати обґрунтовані управлінські рішення [6].

Не дивлячись на різноманітність публікацій у даному питанні, залишається не достатньо обґрунтованим питання фінансування зелених проєктів як можливість активізації інвестиційної діяльності України в умовах післявоєнного відновлення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження практики фінансування зелених проєктів як можливість активізації інвестиційної діяльності України в умовах післявоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах економічної кризи в Україні та нестабільності в усьому світі питання інноваційних моделей забезпечення сталого економічного розвитку, державно-приватного

партнерства, інвестицій, фінансової безпеки на різних рівнях економічної системи є дуже актуальними та залишаються невирішеними, особливо в стан кризи.

Формування зелених фінансів через фінансову систему виражається як сукупність економічних відносин між економічними об'єктами різного рівня: державою, приватними інвесторами та фінансовими агентами, які формують, регулюють і використовують фінансові інструменти для організації сталого розвитку економіки. , шляхом досягнення економічного, соціального та екологічного балансу. Основна ідея зелених фінансів – це абсолютна завершеність головної ідеї сталого розвитку. Сьогодні, згідно зі звітом ООН [7], таку політику започатковано вже 170 країнами світу, і поширення зелених фінансів у світі продовжує розвиватися. Перш за все, зелене фінансування дозволяє пом'якшити шкоду навколишньому середовищу, щонайбільше наслідки зміни клімату для економіки та населення країни.

Крім того, зелене фінансування відіграє важливу роль як цільове фінансування розвиває зелене зростання. Оскільки «зелене зростання» є новою моделлю економічного розвитку, яка поєднує екологічну та економічну сфери, її реалізація потребує допомоги фінансової системи, яка відповідатиме вимогам капітального фінансування сфер економіки, придатних для «озеленення». Зелене фінансування зазвичай називають об'єктом фінансування. Насамперед, йдеться про фінансування зелених технологій, забезпечення інвестицій для зелених підприємств, розвиток умов для функціонування натурального виробництва. Зелене фінансування має бути орієнтоване саме на результат.

Світовий досвід використання зеленого фінансування здебільшого позитивний, тоді як в Україні він лише на початковому рівні. Останнім часом ідея зеленої економіки в структурі сталого розвитку набула для України особливо важливої ролі, оскільки саме в рамках реалізації цієї

концепції визначаються провідні перспективи економічного розвитку України та шляхи досягнення відзначено високий рівень добробуту населення паралельно з охороною навколишнього середовища для майбутніх поколінь.

Аналізуючи видатки на кінцеве споживання державного управління за функціями протягом останніх 5 років (табл. 1), можна підтвердити, що питанню витрат на охорону навколишнього середовища приділяється низька увага. Відсоток загальних видатків на 2017-2021 роки становить близько 0,4-0,6%. Водночас у 2021 році найбільше видатків було у секторі загального обслуговування населення, у справах громадського порядку та безпеки та у справах та послугах охорони здоров'я. Це було спричинено низкою зовнішніх і внутрішніх факторів, таких як війна на сході України, коронавірусна криза, погіршення безпеки країни, інфляція та соціальні фактори.

Таблиця 1

**Витрати на кінцеве споживання державного управління за функціями
2017-2021 рр.**

Показники	2017		2018		2019		2020		2021	
Витрати на кінцеве споживання	616621	100%	739537	100%	746784	100%	814644	100%	985398	100%
Загальні публічні послуги	54894	89%	59108	8.0%	65972	8.8%	68547	8.4%	194351	19.7%
Оборонні справи та служби	67978	11.1%	78102	10.6%	94100	12.6%	103802	12.7%	X	X
Громадський порядок і безпека	82981	13.5%	109307	14.8%	130677	17.5%	153820	18.9%	169163	17.2%
Економічна безпека	40300	6.5%	62944	8.5%	37139	5.0%	40943	5.0%	48491	4.9%
Охорона навколишнього середовища	2724	0.4%	3543	0.5%	4276	0.6%	4497	0.6%	5393	0.5%
Житлово-комунальні справи та послуги	7221	1.2%	8574	1.2%	10760	1.4%	10905	1.3%	17628	1.8%
Охорона здоров'я	95246	15.4%	112019	15.1%	114948	15.4%	159714	19.6%	192545	19.5%
Відпочинкові, культурні та релігійні справи та послуги	16011	2.6%	19054	2.5%	21440	2.9%	22852	2.8%	31364	3.2%
Освітні справи та послуги	149841	24.3%	180476	24.4%	202654	27.1%	207186	25.5%	278581	28.3%

Справи соціального забезпечення та соціального забезпечення	99425	16.1%	106410	14.4%	64818	8.7%	42378	5.2%	47882	4.6%
---	-------	-------	--------	-------	-------	------	-------	------	-------	------

Джерело: побудовано авторами на основі даних [8]

Але найбільші екологічні проблеми залишаються невирішеними навіть за інших умов нестабільності: дефіцит чистої питної води, глобальне потепління та зміна клімату, посухи та лісові пожежі; серед проблем України – збільшення кількості побутових та промислових відходів та забруднення атмосферного повітря, серед проблем безпосередньо міст, сіл та селищ – збільшення кількості побутових та промислових відходів (54,1%). Крім того, екоцид, який Росія проводить проти України під час війни, непоправно забруднює водойми та ґрунти України, руйнуючи важливу енергетичну інфраструктуру.

Міністр охорони навколишнього середовища [1] визнав, що збитки від забруднення повітря в грошовому еквіваленті вже досягли близько 994 млрд грн; ґрунтів і землі – понад 12 млрд грн. Внаслідок ракетних ударів знищено 40 українських нафтобаз, через пожежі в атмосферу викинуто понад 499 тис. тонн отруйних речовин [1].

У 2021 році в атмосферу було викинуто близько 2 тонн отруйних речовин. За шість місяців війни в Україні у 2022 році викиди в атмосферу складуть 46 млн тонн. Найбільшої шкоди навколишньому середовищу завдають ракети: їх пальне отруює ґрунт і воду, провокуючи хімічне отруєння навколишнього середовища. Крім того, відходи війни, такі як снаряди, що не розірвалися, їх уламки, понівечена та спалена техніка, руїни будівель та частини військової техніки матимуть величезний негативний ефект у довгостроковій перспективі. Україна живе під постійним ракетним обстрілом, а значну частину території тепер і підуть на розчищення. Це далеко не всі екологічні наслідки вторгнення Росії, які сьогодні переживає Україна та весь світ. Пожежі не тільки спричиняють

викиди в повітря та забруднення атмосфери, але й руйнують верхній, родючий шар нашої землі. Надалі такі ґрунти не дадуть урожаю. Руйнується інфраструктура цілих регіонів, що призводить до забруднення повітря та підземних вод. Багато природоохоронних об'єктів змушені припинити свою діяльність, що має прямі негативні екологічні наслідки.

Реалізація механізму фінансової підтримки інвестиційних проєктів, особливо екопроєктів, у цілому становить основу цілісної системи фінансової підтримки інвестиційних проєктів, а також може вважатися однією з рушійних сил боротьби з гострою економічною та екологічною проблемами, спричинені війною, кризовими ситуаціями, пандеміями, цифровізацією, безготівковою економікою, глобалізацією, дефіцитом інвестиційних ресурсів, відсутністю досвідчених кредитоспроможних спонсорів у сфері фінансування проєктів, поширенням фінансової інклюзії, корупцією, тіньовою економікою та іншими супутніми проблемами. внутрішні та зовнішні чинники ризику, одночасно збільшуючи частку масштабних інвестиційних та інноваційних проєктів, що, у свою чергу, збільшує інвестиційну привабливість країни, продовжує сприяти її економічному стійкому зростанню.

Джерела фінансування зеленого фінансування, під час фінансування економічних та екологічних програм, залежать від рівня, на якому воно відбувається, а саме: національний (місцевий) та міжнародний рівень: державний бюджет (цільові державні та регіональні інвестиції); міжнародні фонди (іноземні інвестиції); власні знахідки (кошти компаній та організацій, що створюють ринкову інфраструктуру); комерційні фонди (фонди позабюджетних інвестицій, екологічні та інші фонди). Основними учасниками процесу фінансування цих відносин є дві групи суб'єктів – інвестори (які фінансують «зелені профінансові потоки на цих рівнях поділяються за приналежністю: приватні кошти та фінансові потоки

інвесторів. Водночас загальна економічна ситуація в країні та світі відіграє важливу роль у формуванні фінансових потоків.

На міжнародному рівні для ефективного фінансового сталого розвитку необхідна глобальна стабільність фінансової системи та низький рівень фінансових ризиків, що потребує впровадження заходів фінансового регулювання та контролю за діяльністю банків, та інші фінансові установи, які активно працюють у сфері «зеленого» фінансування та використовують відповідні фінансові інструменти.

Достатність фінансування інноваційного розвитку, в тому числі проектного, є відносною величиною, яка може бути визначена за допомогою відповідних коефіцієнтів. Для цього необхідно визначитися на основі порівняння, тобто з переліком показників, з якими необхідно порівняти величину інноваційних витрат. Більшість авторів, чий праці присвячені даній проблематиці або пов'язані з нею, за основу порівняння обирають обсяг валового внутрішнього продукту (ВВП), тому показниками достатності фінансування інноваційної діяльності будуть:

- частка витрат на інновації у ВВП;
- частка іноземних інвестицій в інновації в прямих іноземних інвестиціях (ПІІ);
- питома вага видатків на інновації з Державного бюджету у загальних видатках Державного бюджету; питома вага витрат на інновації підприємств у валюті балансу цих підприємств.

Результати розрахунків показують, що фінансування з Державного бюджету України також займає незначну частину видатків бюджетних коштів, яка протягом останніх семи років не перевищувала 0,1%. Найбільш значущими, з огляду на аналіз структури джерел фінансування, є власні кошти підприємств, які займаються інноваційною діяльністю, витрати на інновації яких становлять приблизно 0,08% від загальної вартості активів,

що є суттєвим у порівнянні з показники достатності фінансування за рахунок інших джерел.

Щодо фінансування інноваційної діяльності в Україні, яке безпосередньо включає інвестиції в екопроекти, велику увагу слід приділити джерелам фінансування. Як ми бачили, загалом існує чотири варіанти фінансування інноваційної діяльності: за рахунок власних коштів суб'єктів, за рахунок іноземних інвесторів, за рахунок державного бюджету України та фінансування з інших джерел. Отже, факторами пропозиції, які мають принциповий вплив на стан економічного розвитку в сегменті проектного фінансування, можна виділити обсяги витрат на інноваційну діяльність в країні. У наступному дослідженні ми визначаємо різні фінансові джерела інноваційної діяльності, щоб проаналізувати, на якому із запропонованих наборів рекомендацій слід зосередитися:

- обсяги фінансування технологічних інновацій за рахунок власних коштів суб'єктів інноваційної діяльності (X1);
- обсяги фінансування технологічних інновацій за рахунок іноземних інвесторів (X2);
- обсяги фінансування технологічних інновацій за рахунок коштів державного бюджету України (X3);
- обсяги фінансування з інших джерел (X4).

Отже, для прогнозування та регулювання процесу економічного розвитку в Україні виникає потреба в управлінні зазначені фактори. На етапі уточнення економетричної моделі з використанням табличного редактора MS Excel було проведено аналіз факторів, які можуть бути включені до моделі. Для цього були враховані всі вищезазначені показники (табл. 2).

Таблиця 2

Вихідні дані для побудови економетричної моделі

Рік	Обсяги ВВП, млн грн	Обсяги фінансування- лення технологічних інновацій в за рахунок власних коштів суб'єктів в інноваційну діяльність, млн грн	Обсяги фінансування- лення технологічних інновацій в за рахунок іноземних інвесторів, млн грн	Обсяги фінансування- лення технологічних інновацій в за рахунок державного бюджету України, млн грн	Обсяги фінансування з інших джерел, млн грн
	Y	X1	X2	X3	X4
2012	1408889	7335.9	224.3	994.8	2925.6
2013	1454931	6973.4	24.7	1253.2	1311.3
2014	1566728	6540.3	344.1	138.7	672.8
2015	1979458	13427.0	55.1	58.6	273.0
2016	2383182	22036.0	179.0	23.4	991.1
2017	1982920	7704.1	227.3	107.8	1078.3
2018	3558706	10724.0	639.1	107.0	692.0
2019	3974564	12474.9	556.5	42.5	1147.0
2020	4194102	12297.7	279.5	125.3	1704.2

Джерело: побудовано авторами на основі даних [8]

За допомогою стандартних вбудованих функцій MS Excel було визначено наступні показники, які довели наявність кореляційного зв'язку між факторами економетричної моделі:

– коефіцієнт кореляції між ВВП та обсягами фінансування технологічних інновацій за рахунок власних коштів суб'єктів інноваційної діяльності становить: $r_{yx1}=0,36$;

– коефіцієнт кореляції між ВВП та обсягами фінансування технологічних інновацій за рахунок іноземних інвесторів: $r_{yx2}=0,66$;

– коефіцієнт кореляції між ВВП та обсягами фінансування технологічних інновацій за рахунок коштів державного бюджету України становить: $r_{yx3}=-0,54$;

– коефіцієнт кореляції між ВВП та обсягами фінансування з інших джерел: $r_{yx4} = -0,1$.

На підставі проведених розрахунків зроблено наступні висновки:

– між обсягом ВВП та обсягами фінансування технологічних інновацій існує тісний прямий зв'язок за рахунок власних коштів суб'єктів інноваційної діяльності та за рахунок іноземних інвесторів;

– між обсягом ВВП та обсягами фінансування технологічних інновацій існує тісний зворотний зв'язок за рахунок коштів державного бюджету України;

– між обсягом ВВП та обсягами фінансування з інших джерел існує незначна обернена залежність.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. На жаль, на сьогоднішній день в Україні немає офіційних організацій на макрорівні, які в майбутньому можуть бути залучені до схеми фінансової підтримки екопроектів та проектів інших інфраструктур. Фінансова реалізація таких проектів здійснюється лише на мікрорівні, за джерелами, які ми проаналізували в таблиці 5. У такій ситуації можна використати найкращі практики ЄС щодо фінансової підтримки екопроектів.

Підтримка інновацій буде частиною інвестицій у ключові зелені сектори, необхідні для підвищення стійкості та сприяння сталому розвитку. В ЄС існує безліч програм і планів, які зосереджені на фінансуванні проектів: Horizon Europe, Next Generation EU, Recovery and Resilience facility і REPower EU. Екологічні інновації, які зменшують вплив на навколишнє середовище, підвищують стійкість до зовнішнього тиску та ефективніше використовують ресурси, є ключовими для підтримки переходу до циркулярної економіки та досягнення цілей Європейської зеленої угоди.

Література

1. Дашборд із даними про загрози довкіллю. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://ecozagroza.gov.ua/> (дата звернення 07.06.2023)
2. Назаренко С., Колесник Д. Проблеми інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2282/2203> (дата звернення: 07.06.2023)
3. Луньова Т. С. Напрями активізації зайнятості населення України в умовах воєнної економіки. *Економічний простір*. 2023. № 183. С. 74–78.
4. Макалюк І. В., Кашпуренко Т. О., Баранніков М. О. Становище підприємств аграрного сектору України в умовах війни: фінансово-інвестиційні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/54700/1/Makaliuk_Kashpurenko_Barannikov_Stanovyshche_pidpriemstv_ahrarnoho_sektoru_Ukrainy.pdf (дата звернення: 07.06.2023)
5. Кравченко М., Павленко Т. Проблеми забезпечення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств: макроекономічні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1887/1817> (дата звернення: 07.06.2023)
6. Огренич Ю. О. Особливості формування та використання механізму управління інвестиційно-інноваційною діяльністю промислових підприємств. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 13. С. 123–134.
7. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. Центр Разумкова. 2019. URL:

https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf (дата звернення: 07.06.2023)

8. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 07.06.2023)

References

1. Dashboard with data on environmental threats. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. URL: <https://ecozagroza.gov.ua/> (last accessed: 06.07.2023)
2. Nazarenko S., Kolesnyk D. Problems of investment activity of agribusiness in Ukraine. *Economy and society*. 2023. Vol. 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2282/2203> (last accessed: 07.06.2023)
3. Lunyova T. S. Directions of the activation of the employment of the population of Ukraine in the conditions of the war economy. *Economic space*. 2023. Vol. 183. P. 74–78.
4. Makaliuk I. V., Kashpurenko T. O., Barannikov M. O. The position of enterprises of the agrarian sector of Ukraine in war conditions: financial and investment aspects. *Economy and society*. 2023. Vol. 49. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/54700/1/Makaliuk_Kashpurenko_Barannikov_Stanovyshche_pidpriemstv_ahrarnoho_sektoru_Ukrainy.pdf (last accessed: 07.06.2023)
5. Kravchenko M., Pavlenko T. Problems of ensuring the investment attractiveness of domestic enterprises: macroeconomic aspects. *Economy and societies*. 2022. Vol. 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1887/1817> (last accessed: 07.06.2023)
6. Ogrenych Yu. O. Peculiarities of formation and use of the mechanism of management of investment and innovation activities of industrial

enterprises. *Taurian Scientific Herald. Series: Economy*. 2022. Vol. 13. P. 123–134.

7. "Green" investments in sustainable development: world experience and the Ukrainian context. Razumkov Center. 2019. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf (last accessed: 07.06.2023)
8. State Statistics Service of Ukraine. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (last accessed: 07.06.2023)